

Haberi okumak ve yazmak “aslında” ne demektir?

Çiler Dursun

- “aslında” sözcüğü, haber ile ilgili yaygın ön kabullerin yeniden gözden geçirilmesi gereğine işaret etmektedir.

- haber nedir?
- haberi okumak ve yazmak, etkinlik olarak neye karşılık gelirler?
- haber profesyoneli ile okuru/izleyicisi arasındaki ilişki nasıl bir ilişkidir?

Habere dair yaygın önkabuller

- Haber, bize dünyada olup bitenleri yansıtır, aktarır.
- Haber, gerçekliği nesnel, tarafsız ve dengeli bir biçimde verebilir.
- Haberciler, belirli profesyonellik ilkelerine başvurdukları ölçüde umulan yansızlığı sağlayabilirler.

Haber nedir?

- Bir bilgi türüdür.
  - Gerçeği bize olduğu gibi yansıtır
  - Gerçeği bize çarpıtarak yansıtır
  - Gerçeği bize yeniden kurar, inşa eder
- Bir ilişkidir.
  - Şeylerin birbiriyle ilişkilendirilmesi
  - İnsanların birbiriyle ilişkilendirilmesi

Bilgi türü olarak haber

- İnsanın gerçek ile arasındaki bağı gösterir
- İnsanın gerçek ile arasındaki bağı oluşturur, kurar.

Haberi okumak da, bu bağı sürekli kılan bir etkinliğin parçası haline gelmektir.

- Haber okumak, gerçeklik ile insan arasındaki bağı yeniden üretimidir: “Benim dışımda orada bir gerçeklik var, bu gerçekliği haber bana bildiriyor.”
- Haber okumak, belirli bir etkinliğin sürekliliğinin garantörüne dönüşmektir. Birilerinin bizim yerimize dünyayı ve olup bitenleri anlatmasına onay vermektir.

Haberi yazmak,başkalarına dünyayı “bildirme” etkinliğini yerine getirmektir.

- Haberi yazmak, aracılık etmektir: gerçeklik ile onu bilmek isteyen arasındaki bir aracılık, dolayımdayıcılıktır.
- Dolayımdaymanın varlığı, şeylere erişimin “saf” haliyle olanaksızlığının ilk işaretidir.
- Dolayımdaymanın belirli mesleki kodlara göre yapıyor oluşu, yani halihazırda oluşmuş bir mesleki anlayış ve dil içinde gerçekleşmesi, şeylerin neyse o haliyle aktarılamayacağıının ikinci işaretidir.

Haberi okumak ve yazmak, okur ile yazar arasında uzlaşımaya dayalı bir ilişkidir.

- Uzlaşımada:
  - gerçekte karşılaşmanın kısmi bir karşılaşma olduğu,
  - aslında gerçek denilen şeyin, temelde insanlar arası ilişkilerin kurulmasının ve sürdürülmesinin belirli bir tarzı olduğu,
  - dolayımlananın insanlar arası yapılanmış ilişkiler ve dolayımlayanın da bu yapılanmış ilişkilerin bir parçası olan bir insan olduğu gözardı edilme eğilimindedir.

Haber, kendisini okuyan ile yazan arasında kesin bir ayrımın olduğunu öne sürer. Oysa haber okuru aynı zamanda haberi yazandır ve tersi de geçerlidir.

- Materyal olarak (yazılı, görsel) ortaya konuluş biçimi ve bununla ilgili bütün örgütlü süreçler, gerçeğe birinci dereceden yaklaşan (yazan) ile ikinci dereceden yaklaşan (okuyan) arasında kesin ve değiştirilemez bir konum farkı üretir.
- Oysa okuma ve yazma etkinliklerinin tümünü, **anlam oluşturuucu üretici etkinlikler** olarak gördüğümüzde, konumların sabitliği ve geçişsizliği de sorgulanır hale gelir.

Anlam nedir?

- Anlam, dünyayı belirleyen ve biçimleyen insan “ben”inin bir özelliğidir.
- Anlam, dünyaya, karşısındaki nesneye yönelişi boyunca öznenin gerçekleştirdiği bir bilinç yaşantısıdır.
- Bilincin yönelim hareketiyle, şeylerin bilinçte yeniden inşa edilmesidir.
- Anlam, bilinç yaşantısındaki nesnedir. Bilincin bir nesneye yönelmesinden doğan şeydir.
- Yönelinen şeyde değil, yönelmenin kendisindedir.

Anlam düzeyi

- Bilinç ile şeylerin farklı kipliğe sahip olmalarından dolayı (soyut ve somut gibi) aralarında indirgenemez bir fark vardır.
- Bu fark, anlamın kuruluşu boyunca işbaşındadır.
- Ve bilincin yönelimine ikili bir karakter kazandırmaktadır: Dışlama ve içerme...
- Anlamlandırıcı etkinlikler ve pratikler, temelde bu ikili hareketin sonucudur.
- Anlam, bir üretimdir.

Anlamlandırma

- İdeolojik/kültürel bir dünyada gerçekleşen sürekli bir göstergesel etkileşimdir
- Anlamlandırmanın göstergeler boyunca gerçekleşmesi, onun somut işleyişini görmemize ve bu somutluk düzeyinde mücadele etmeye de elverir.

Anlamlandırıcı pratikleri gerçekleştiren ve bu pratiklerin sonucu olan insan/öznedir.

- Göstergelerin çeşitli biraraya gelme olasılıkları ve gösterenler arası ilişkiler boyunca sadece anlam kurulmaz.
- Bu anlam, toplumsal ilişkilere yerleşik özneleri de oluşturur. Özne, bilme ilişkisinde nesnenin karşısındakini işaret eden bir kategoridir. İngilizcede “subject” sözcüğü ile ifade edilir. Özne, hem kendi etkinliklerinin başlatıcısı olmayı hem de varolan etkinliklerin taşıyıcısı olmayı işaret eder.

Haber, kendi okurunu ve yazarını “özneler” olarak oluşturur

- Gerçekliğe haber dilinin sınırları dahilinde yönelen haberci, oluşturduğu metin ile belirli özne konumlarını örtük veya açık olarak okuruna önermektedir.
- Gerçekliğe habercinin önerdiği özne konumlarını içeren haber metni aracılığıyla yönelen okur ise, bu özne konumlarından kimisi ile özdeşleşmekte kimisini gözardı etmektedir.

Haber, temelde üç tarz okumaya uğrar

- Haberdeki anlama ve özne konumlarına karşıt okuma
- Haberdeki belirli anlamları ve özne konumlarını kabul eden müzakereci okuma
- Haberdeki tüm baskın anlamları ve özne konumlarını kabul eden işbirlikçi okuma

Haber, güç ilişkilerinde egemen olanların önerdiği özne konumlarını ve anlamları üretmeye dönük stratejilere başvurur

- Haber, içinde yer aldığı toplumsal ilişkiler alanında gerçekleşen güç ilişkilerinin ve bu ilişkilerin temel özne konumlarının yeniden üretildiği, önerildiği alanlardan en önemlisidir.

Haber okumak ve yazmak, “aslında”:

- Farklı etkinlikler olarak belirse de, anlam oluşumunun ve öznelliklerimizin oluşumunun daha soyut ve makro düzeyinden kavrandığında, sürekli bir yönelim hareketinin iki yüzüdür.
- Bu yönelim, toplumsal alanda yer alan sınıf, cinsiyet, etniklik, din gibi çeşitli egemenlik ilişkileri tarafından belirlenmektedir.
- Dolayısıyla okur ve yazar olarak, haber metni aracılığıyla bu belirlenimli ilişkinin bir failine dönüşüyoruz.